

skickas på transport. Tappningen av hingsten sker vanligen på eftermiddagen för att kunna skicka transport (TAI) sent på kvällen, så att den kan vara framme nästa morgon. Tappar man hingsten bara för seminering hemma, gör man det i regel så kort in på själva semineringstillfället som möjligt.

Tappningen sker på det viset att man lär hingsten att hoppa på en så kallad fantom, ofta behövs ett sto för att trigga hingsten, speciellt i början innan hingsten får rutin.

Själva sperman samlas genom att man för in hingstens penis en konstgjord vagina (fylld med varmt vatten för att hålla en temperatur om ca 45 grader.)

Den varma vaginan och hingstens sexualdrift gör att de flesta hingstar ejakulerar, om man väl fått dem att hoppa på fantomen.

Direkt när hingsten släppt ejakulatet tar man vagina med sin uppsamlings behållare till seminlabbet. Där kvantitetsbestäms sperman, samt kontrolleras koncentration och *motilitet*, det vill säga hur många miljarder spermier det finns totalt i ejakulatet (normalt ca 9 miljarder, kan variera mellan 5–25 miljarder). Därtill bestäms hur som procent andel som är levande och krya (motila). Dessa undersökningar sker i mikroskåp.

När man har dessa parametrar kan man räkna ut hur många doser man har.

En dos skall enligt svensk praxis innehålla 0,5 miljarder motila spermier. Skall man skicka TAI skall dosen dubbleras till 1 miljard motila spermier.

Det är stora individuella skillnader mellan hingstar. Vissa hingstar kan ge upp mot 30 doser på ett ejakulat, andrager bara 2–3 doser. Man brukar anse att hingstar som har dålig motilitet (under 50%) eller väldigt dålig koncentration inte bör användas för AI.

Själva inseminationen av stoet

Då veterinären konstaterat att ägglossning är nära förestående, dvs att det finns en mogen folikel i äggstocken, är det dags för inseminering. Insemineringen går till så att seminassistenten eller veterinären för in en kateter i vaginan på stoet genom livmodermunnen, och inseminerar sedan den spända sperman inne i livmodern. Dagen efter kontrollerar man att ägglossning verkligen skedde, annars får man seminera om. Därefter inväntar man sedvanlig dräktighetskontroll vid 14–16 dygnet. En förutsättning för att seminering skall fungera bra är givetvis mycket strikt hygien hos seminören, dvs rena händer, engångshandskar, steril kateter osv.

En så kallad fantom som hingstarna hoppar på.

Kostnader

Är det dyrt att använda AI? Det beror i någon mån på hur man räknar.

Utöver betäckningsavgiften får stoägaren betala en stationsavgift och veterinäravgift.

Stationsavgiften är för att täcka stationens kostnader för seminering och samling (I regel mellan 1000 och 1500 kr). Veterinäravgiften är det man betalar för de gynekologiska undersökningar (ultraljud) veterinären gör. I regel görs en ankomstkontroll, sen kollas stoet innan och efter ägglossning samt dräktighetskontroll vid 14–16 dygn. Totalt 3–4 ultraljudsundersökningar. Nästan alla veterinärer jobbar med ett fast pris, dvs brunstar stoet om, kostar det inte fler veterinäravgifter. Däremot ingår ju inte eventuell behandling av stoet (sköljning, medicinering). Det kan alltså ingå 10 ultraljud om stoet brunstar om flera gånger. Veterinäravgiften ligger i regel mellan 1200–2000 kr, branschrekommendationen är 1500 kr. Tillkommer gör naturligtvis uppställning och bete på sedvanligt vis.

Kommer man till stationen i lagom tid vid brunst kan man genom dessa täta kontroller förkorta stoets tid på stationen och därmed minska kostnaden för bete/stall.

Vid TAI tillkommer kostnaden för själva skicket av sperman. Det sker vanligen med post och kostar ca 200 kr per skick. Tar sig stoet på 1:a brunsten kostar det inte mer,

och man kan slippa en resa tvärs halva landet för att få den hingst man önskar.

De flesta hingstar som står på semin tillämpar antingen levande fölavgift eller så 90 dagars garanti. Det innebär att en del av betäckningsavgiften återbetalas om stoet är gall vid det 90 dygnet. Tidpunkten är styrd av att de foster som resorberar/kastningar som sker efter den tidpunkten sällan är förknippade med hingsten, utan snarare beror på stoet. Dessutom går dräktigheten att försäkra från och med 90 dygnet.

Mottagningsstationer och EU-stationer

Runt om i landet finns över 200 mottagningsstationer. Det möjliggör inseminering från norra norrlandskusten till Skåne via TAI. En mottagningsstation tar emot TAI från andra hingststationer. Eventuellt har de egen hingst för AI, men det är inte nödvändigtvis så.

Vissa mottagningsstationer tar bara emot TAI från andra hingsthållare. Mottagningsstationen måste dock ha seminlabb och naturligtvis en ansvarig veterinär.

En EU-station är en hingststation som är godkänd för tappning av hingstar vars sperma skall kunna exporteras inom EU. För detta godkännande krävs en separat anläggning, där aktuella hingstar står uppstallade och isolerade under provtagnings och samlingsperioden. Sperma för infrysning får bara tappas på en EU station.

Seminering på Island

På Island driver man sedan ett antal år tillbaka seminstation på hingststationen Gunnarsholti. Man startade i liten skala 1997. Det är Hrossaræktarsamtök Suðurlands (hästavlarnas organisation på södra Island) som driver seminstationen på Gunnarsholti och man är i gång från mitten maj till juli.

Páll Stefansson är veterinär på Dyrælæknathjónusta Suderlands och sköter hingststationens veterinära del. Páll berättar att man numera har 4–5 hingstar där varje år.

Första åren hade man ett femtiotal ston. Man hade lite problem med dräktigheterna i början, men Páll säger att det främst berodde på att de hingstar man hade då, hade dålig sperma.

Generellt visar erfarenheten på Gunnarsholti att det är individuella skillnader mellan hingstarna som spelar roll för om AI fungerar på islandshäst. Under åren 2002–2004 låg dräktighetsprocenten på mellan 72–82 %. Under 2005 hade man något sämre resultat, men det berodde på att två